

Lovö Hembygdsförening

Riksdagens ombudsmän
Box 16327
103 26 Stockholm

Anmälan mot Riksantikvarieämbetes ledning, riksantikvarien och överantikvarien

Grunden för alla myndigheters arbete är Regeringsformens bestämmelser om saklighet och opartiskhet. Varje myndighet har en egen arbetsordning i denna anda. Riksantikvarieämbetes uppgift är att värna och vårda kulturella värden i Sverige. Arbetsområdet beskrivs i ett antal lagar, förordningar och regeringskrivelser. Anmälan gäller brott mot *Förordning (1988:1229) om statliga byggnadsminnen m.m.*, mot regeringens instruktion *Skrivelse 2001/02:171 Unescos världsarvskonvention och de svenska världsarvsobjekten* samt mot ämbetets egen arbetsordning och dess praxis.

Bakgrund

Ramen för brotten är infrastrukturprojektet Förbifart Stockholm. Tunneln under Lovön ska anslutas till Ekerövägen, väg 261. Markexploatören, Trafikverket, hade fem alternativ för denna anslutning, men föredrar alternativet med två trafikplatser på södra Lovön med breddning av väg 261 genom världsarvet Drottningholm mot Brommaplan. Fram till april 2011 var Riksantikvarieämbetet starkt emot Trafikverkets förslag och föreslog en trafikplats på Lindö, närmare Ekerö centrum och längre bort från världsarvet, exempelvis i yttrandet rörande Vägverkets kompletterande underlag inför regeringens tillåtlighetsprövning enligt 17 kap miljöbalken av ”Effektiva Nord-sydliga förbindelser i stockholmsområdet” – kompletteringar enligt miljödepartementets begäran 2008-11-14:

”Sammanfattande bedömning: RAÄ bedömer liksom tidigare, att de förslag inför tillåtlighetsprövningen som Vägverket nu förordar med bl.a. två trafikplatser på Lovön kommer att innebära påtaglig skada för världsarvet och riksintresseområdet Drottningholm.”
”I det kompletterande materialet visar Vägverket att det är möjligt att förlägga av- och påfarter med trafikplatser utanför Lovön. Därmed finns nu alternativ som innebär att påtaglig skada på riksintresseområdet möjligen kan undvikas.” *”Landskapet på Lovön utgörs av ett världsarv med unika kvaliteter, riksintresse för kulturmiljön och en värdefull del av Stockholms gröna kilar. Lovön representerar därmed stora värden i ett globalt, nationellt, regionalt och lokalt perspektiv. Alla delar ansvaret att förvalta dessa värden.”* *”I UNESCO:s världsarvskonvention artikel 4 framhålls plikten att säkra, skydda och bevara för framtida generationer de kultur- och naturvärden som legat till grund för utpekandet av ett världsarv.”*

Detta och andra yttranden med likartat innehåll bereddes och beslutades på sedvanligt sätt enligt ämbetets styrdokument och skrevs under av riksantikvarien Inger Liliequist och ärendets experthandläggare.

Efter den 11 april 2011:

Före april 2011 yttrade sig Riksantikvarieämbetet genomgående starkt emot Trafikverkets förslag med två trafikplatser på Lovön. Men den 11 april 2011 ändrades det. Då skrevs nämligen ett avtal mellan Trafikverket, Statens Fastighetsverk, Ekerö kommun och Riksantikvarieämbetet med huvudinnehållet att Ekerövägen ska anslutas till Förbifart Stockholms tunnel med två trafikplatser på södra Lovön samt att Ekerövägen ska breddas till fyra filer (bilaga 1). Det som tidigare var otänkbart omvandlades till ett accepterat alternativ.

Verksledningen beslutade omvändelsen utanför sitt regelverk och utan sedvanlig beredning. Inger Liliequist och Knut Weibull körde över sin sakkunniga personal. Detta är särskilt anmärkningsvärt eftersom Riksantikvarieämbetets uppgift är att skydda Sveriges kulturarv, bl.a. världsarven. Hembygdsföreningen har efter granskning av ämbetets diarielista (utdrag, bilaga 2) försökt få fram någon form av beredning inför omvändelsen, men utan framgång. Ett tänkbart diariefört dokument finns, men det förklarades vara ett misstag och någon kopia kunde inte skickas till hembygdsföreningen (bilaga 3).

Allt som Riksantikvarieämbetet gjort efter den 11 april 2011 följer avtalet, till exempel brev till ICOMOS International som svar på den upprepade kritiken från ICOMOS Sweden. Det är uppseendeväckande nog projektchefen vid Trafikverket, Riggert Anderson, som har föreslagit svar även för de övriga tre myndigheternas brev till ICOMOS International. Överantikvarien, Knut Weibull, har förutom rent språkliga synpunkter föreslagit en alternativ formulering med syfte att ge intryck av att Trafikverket planerar utifrån att världsarvets värden inte får hotas (bilaga 4). Riksantikvarieämbetets ledning fungerar snarare som konsult hjälp för en exploatör än som beskyddare av kultur- och världsarvsintresset på Lovön.

Omvändelsen upprörde Riksantikvarieämbetets sakkunniga tjänstemän, som berättade för Lovö Hembygdsförening vad som hänt. Riksantikvarieämbetet får inte ge några löften innan den sakliga prövningen visar att förslaget är möjligt enligt regelverket, det vill säga först efter en formell prövning enligt Förordning (1988:1229) om statliga byggnadsminnen m.m. Vid prövning ska det finnas ett fullgott beslutsunderlag som visar åtgärderna detaljerat samt minst ett alternativt förslag. Riksantikvarieämbetets ledning har emellertid hanterat frågan utan att ta hänsyn till den expertkunskap som finns på verket och har därför frångått den normala gången för ärendehantering. Riksantikvarien, Inger Liliequist, gav nämligen utan beslutsunderlag ett tidigt muntligt positivt besked om Trafikverkets förslag med två trafikplatser på södra Lovön och breddning av Ekerövägen genom det statliga byggnadsminnet. Detta förfarande följer inte ämbetets praxis enligt vilken bindande löften inte får ges vid tidiga samråd. När Riksantikvarieämbetet yttrar sig i ett ärende där ett världsarv kan påverkas ska ämbetet även följa en instruktion från Regeringen, *Skrivelse 2001/02:171 Unescos världsarvskonvention och de svenska världsarvsobjekten*. Det har Inger Liliequist och Knut Weibull inte heller gjort.

Sammanfattning

Inger Liliequists och Knut Weibulls arbete med kulturarvsfrågorna på Lovön avviker från Regeringsformens bestämmelser om saklighet och opartiskhet. Hembygdsföreningen ser myndigheters saklighet och opartiskhet i tjänsteutövningen som en viktig del av demokratin. Avsteg från dessa principer kan rubba förtroendet för våra myndigheter och härmed även förtroendet för en viktig del av demokratin.

Lovö Hembygdsförening ser besluten om två trafikplatser på Lovön och breddningen av väg 261 genom världsarvet Drottningholm som olagliga. Besluten vilar inte på lagig grund.

Hembygdsföreningen önskar JO:s bedömning av Inger Liliequists och Knut Weibulls agerande samt att JO:s beslutar om lämpliga påföljder.

JO kan, vad Lovö Hembygdsförening förstår, inte ändra Riksantikvarieämbetets beslut. Lovö Hembygdsförening har därför även skrivit till UNESCO och ICOMOS International. Eftersom vi också ser Inger Liliequists och Knut Weibulls agerande som myndighetsmissbruk har vi informerat Transparency International.

Drottningholm den 20 januari 2012

Bertil Ottoson
Ordförande

Pertti Hänninen

Sture Frykfors

Stina Odlander Haubo

Ursula Belding

Kim Mac Lellan

Kylli Johannisson

- Bilaga 1 Avtal om anslutning av Ekerövägen och Förbifart Stockholms tunnel m m
- Bilaga 2 Utdrag ur Riksantikvarieämbetets diarielista för akten Förbifart Stockholm
- Bilaga 3 Mail från Riksantikvarieämbetet
- Bilaga 4 Mailväxning om brev till ICOMOS International